

O'ZMU XABARLARI

ВЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

JURNAL
1997 YILDAN
CHIQA
BOSHLAGAN

2025
1/10

Ijtimoiy-
gumanitar
fanlar turkumi

Bosh muharrir:

MADJIDOV I.U. – t.f.d., professor.

Bosh muharrir o'rinbosari:

ERGASHOV Y.S. – f-m.f.d., professor.

SHIRINOVA R.X. – fil.f.d., professor.

Tahrir hay'ati:

Sagdullayev A.S. – t.f.d., akademik.

Suleymanov R.X. – t.f.d., prof.

Murtazayeva R.H. – t.f.d., prof.

Musayev N.U. – t.f.d., prof.

Urakov D.J. – t.f.d., prof.

Xolikulov A.B. – t.f.d., prof.

Yermetov A.A. – t.f.d., prof.

Zuyev A.S. – t.f.d., prof.

Jesus Fuensanta. – t.f.d., prof

Muxamedova D.G. – psix.f.d., prof.

Karamyan M.X. – psix.f.d., prof.

Rasulov A.I. – psix.f.d., prof.

Madayeva Sh.O. – f.f.d., prof.

Sobirova U.F. – sots.f.d., prof.

Xudaykulov H.J. – ped.fan.d., prof.

Miroslav Ballay – PhD, prof.

Siddiqova I.A. – fil.f.d., prof.

Sadullayeva N.A. – fil.f.d., dots.

Arustamyan Y.Y. – fil.f.d., dots.

Boltaboyev H. – fil.f.d., prof.

Rahmonov N.A. – fil.f.d., prof.

Abdurahmonova N.Z. – fil.f.d., prof.

Pardayev Z.A. – fil.f.f.d., dots.

Mas'ul kotib: **PARDAYEV Z.A.**

TOSHKENT – 2025

MUNDARIJA

Tarix

Doshmuratova G. 1917-yilda Qoraqalpog‘istonda yuz bergan tarixiy voqealar	4
Nazarova D. O‘zbekiston – Chexiya xalqaro arxeologik ekspeditsiyasining bronza davri yodgorliklarini o‘rganishi	7
Parnomov A. Ulug‘ vatan urushi yillarida O‘zbekiston mehnatkashlarining front va frontoviklar oilalariga ko‘rsatgan yordami	10
Rashidov O. O‘zbekistonda sovet boshqaruvi strukturadagi mahalliylashtirish siyosatining yangi bosqichi.....	14
Rozimova Y. “Oliy harbiy ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarning ahamiyati”	17
Safarov B. Turkiston muxtoriyatining tashkil topishi va so‘l eser, bolshevik va mensheviklarning muxtoriyatga nisbatan siyosiy pozitsiyasi	20
Xujamatov I. Xorazm viloyatida fermer xo‘jaliklarning tashkil topishi va rivojlanishi	23
Choriyev F. O‘zbekiston SSRning qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining eksport faoliyati (1946-1990 yillar misolida).....	26
Falsafa. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. Sotsiologiya. Siyosiy fanlar. Islomshunoslik	
Abdimalov D. Davlat xizmatlarida manfaatlar uyg‘unligi va barqaror taraqqiyot strategiyasi	29
Abdullayev B. Цифровизация повышения квалификации педагогов ВУЗов.....	32
Adashboyev Sh. Ehtiyojlarga yo‘naltirilgan ochiq onlayn asinxron kurslarni tashkil etish texnologiyalari	36
Adilov Z. O‘qituvchilarning ekologik savodxonligi va ekologik ta’limdagi roli: zamonaviy muammolar va barqaror yechimlar	40
Azizov I. Parlament diplomatiyasi xalqaro munosabatlar tizimida	43
Andayeva Sh. Yangilanayotgan O‘zbekistonda talabalarda milliy qadriyatlar tarixini o‘rgatish metodikasini takomillashtirishga doir tajriba-sinov ishlari mazmuni	46
Asatillayeva X. Kutubxona mutaxassislarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish: zamonaviy yondashuvlar va amaliy usullar	46
Ataqulov Q. Mintaqaviy hamkorlikda APEK tajribasi	52
Akhmadaliyev M. 4K Modeli asosida ta’lim jarayonini takomillashtirish	55
Babanazarova M. Elektron ta’lim muhitida raqamli va axborot texnologiyalar fanini o‘qitish metodikasini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	58
Bakirova X. Talabalarni mustaqil ishlashga yo‘naltirishda axborot resurslarining roli	61
Berdibaev M. Matematika o‘qituvchisining metodik kompetentligini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari	64
Buriyeva N. Sun‘iy intellekt vositalaridan chet tili o‘qitishda foydalanish samaradorligi	67
Burxanov X. Milliy saytlar faoliyatining o‘ziga xos jihatlari.....	71
Davronov Sh., Qahhorov S. Raqamlashtirish muhitida talabalarni kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish: tibbiyot ta’limida axborot texnologiyalari va virtual reallik integratsiyasi	74
Dalimova Sh. Tibbiy ta’limda kreativ yondashuv asosida talabalar profilaktik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	78
Djamiyev B. Yangi O‘zbekistonni shakllantirishda saylov tizimini takomillashtirishning o‘rni va roli	80
Jabbarova A. Zamonaviy kino san’atining rivojlanish tendensiyalari	84
Jumayeva Y. Bo‘ljak tarix o‘qituvchilarni farsayt texnologiyasi asosida innovatsion faoliyatga tayyorlash metodlari.....	87
Jo‘rayev A. Globalizm sharoitida yoshlarning mafkuraviy barqarorligini ta’minlash strategiyalari.....	90
Jo‘rayev B. Molekulyar fizika kursini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitish metodikasi	93
Zakirova N. Yoshlar milliy o‘zligini anglashda oila, mahalla va ta’lim muassasalarining o‘zaro hamkorligi.....	97
Ibrohimova M. The role of using games in teaching efl for children	100
Игидова Э. Личностные особенности подростков с ипохондрией и обсессивно-компульсивным расстройством.....	103
Ismatova S. Zamonaviy kino san’atining rivojlanish tendensiyalari	106
Ismoilova G. Shaxs ma’naviy qiyofasining tarixiy bosqichlarda nazariy tahlili	109
Kaliquzardova G. Axborotlashgan jamiyat sharoitida bolalar va maktab o‘quvchilarini tarbiyalashning psixologik muammolari	112
Karimova N. Talaba qizlarning sog‘lomlashtiruvchi mashg‘ulotlarga bo‘lgan motivatsiyasi, munosabati va afzalliklari haqidagi so‘rovnomalar natijalari	115
Qurbonov Sh. “Axborot terrorizmi” tushunchasi – inson ongiga, ruhiy holatiga va ma’naviy suverenitetiga qaratilgan murakkab xavf manbai sifatida.....	119
Quchqarov A., Karimkulova Sh. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari ta’lim yo‘nalishida talabalarining fazoviy tasavvur va kreativ fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy yetakchi universitetlar tajribasi	122
Majidov E. Harbiy xizmatchilarni stressga chidamliligini oshirishning o‘ziga xos psixologik jihatlari	126
Mamayusupov M. Macromedia flash va ispring suite dasturlaridan foydalanib interaktiv o‘quv resurslarini yaratishning pedagogik asoslari.....	129
Maxkamov U. Ilmiy ijodiy faoliyatning asosiy komponentlari va ularning o‘zaro munosabatlari	132
Mustafayev Sh. Internetomaniya: axborot asrining ijtimoiy-psixologik muammosi	136
Narziyev F. Ma’naviyat negizida oilaviy institutning shakllanishi	139
Ortikov K. Применение технологий искусственного интеллекта в системе государственного управления: концептуальные основы и перспективы	143
Rasulov J. Yangi O‘zbekistonda ijtimoiy munosabatlar tizimi evolutsiyasi	146
Raxmatova N. Oilaviy munosabatlarga oid qarashlarning rivojlanib borishi	149
Sadinov O. Arduino platformasi yordamida dasturlashni talabalarga o‘rgatish texnologiyasi	152
Саилханова Л. Интернет-платформы как инструмент взаимодействия парламента с гражданами	156
Seydabullayeva N. Millatni shakllantiruvchi omillarning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati	160
Sultonova Y. Эволюция межкультурной коммуникации и её влияние на развитие цивилизаций	163
Tadjibayeva M. Maktab boshqaruvi samaradorligiga ta’sir qiluvchi omillar	166
To‘ychieva G. Kouching yondashuvi asosida bo‘ljak biologiya o‘qituvchilarining kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	169
To‘xliboyeva Z. Bolalarning ijodkorlik ko‘nikmasini shakllantirishda rivojlanish markazlarining o‘rni va ahamiyati	172
Umrzaqov B. Virtual laboratoriyalar tashkil etish va ulardan foydalanib mashg‘ulotlar o‘tkazish asosida talabalarda zamonaviy kasbiy sifatlarning shakllantirish imkoniyatlari	175

Urazova M. Experimental justification and evaluation of the effectiveness of a gymnastics exercise complex based on a differential approach in the prevention of metabolic syndrome and overweight in women of reproductive age	179
Усманова Н. Зарубежный опыт формирования медиа грамотности в системе подготовки библиотечных специалистов	182
Usmanova Sh. Google classroom orqali yozma ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy muammolar va ularning yechimlari	186
Fayzullayeva I. Sharq malakatlarida komil inson tushunchasining tarixiy tadriji	189
Xaydarov F. Nofilologik universitet talabalarining o'qish kompetensiyasini rivojlantirish (fizika yo'nalishi misolida).....	192
Xamroyeva F. Talabalarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantiruvchi ichki omillar.....	195
Xudaynazarov T. Rag'batlantirish va jazolash fenomenlarini psixologik tadqiq etilganlik holati	198
Shaymanova A., Turdiyeva K. Jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichida gender tenglik – davr talabi.....	201
Sharipova Ch. Talabalar lingvopragmatik kompetensiyani rivojlantiruvchi tamoyillar	204
Sharopov O'. Zamonaviy oilaviy munosabatlarda an'anaviy qadriyatlarining barqarorlik omili sifatida namoyon bo'lishi	208
Shokirov B. Simulyatsiya metodining arxitektura ta'limidagi nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi	211
Shonazarov J. Boshqaruv ma'naviyati va rahbar axloqi.....	215
Ergashev X. Fizikani harbiy-texnik fanlar integratsiyasi asosida o'qitishni takomillashtirish	218
Ernazarova G. Zamonaviy adaptiv ta'limni qo'llashning ahamiyati	223
Esonov F. Yangi O'zbekiston taraqqiyotida jadicilik g'oyalarning ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati	226
Eshbekov B. Siyosiy kommunikatsiya va uning siyosiy tafakkur va madaniyatni takomilidagi o'rni	230
Yulchiyeva Z., Temirova Z. Raqamlashtirilgan ta'lim sharoitida kasb-hunar ta'limi o'quvchilarining mediasavodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	233
Yusubov J., Mirqurbonova D. Yangi O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-ma'naviy jihatdan yuksaltirish strategiyasining yaratilishi	237

Filologiya

Abdulxayeva M. O'zbek tilida sinonimik munosabatlar va ularning leksikografik talqini	240
Abdupattayev G'. Nabijon Boqiyning "Bir muhabbat qissasi"da nutqiy kompozitsiyaning badiiy funksiyasi	242
Alimova M., Babajanova N. Inson ichki olamini aks ettirishda emotsional-samimiy muloqotning lingvokulturologik aspektlari	245
Балтабаева А. Символика в русскоязычных рассказах сужбата Афлатуни и Джасура Исхакова	248
Bahodirova G. Terminlar tadqiqiga an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar	253
Begmatova S. Uyg'onish davri adabiyotida realizm unsurlarining namoyon bo'lishi va ularning asosiy vakillari.....	256
Burxanova F., Xamraqulova M. Yangi davrning eski og'rig'i	258
G'aybulayeva D. "Oxford dictionary of idioms" lug'atidagi antroponim komponentli frazeologizmlarning semantik va leksikografik tadqiqi	262
Ибрагимов Ш. Эволюция отечественного телевидения в период становления рыночной экономики в стране.....	266
Йулдошхонов Ж. Микропонимы как хранилища локальных знаний: лингвистическое отражение экологической, исторической и культурной памяти	270
Kadirova N. Axilles qo'shig'i: zamonaviy amerika adabiyotida mifologik talqin va g'ayrioddiy qayta tasavvur.....	273
Madiyorova V. Konseptual arxaizmlar tarjimasida lingvomadaniy va lingvokognitiv xususiyatlar reprezentatsiyasi	277
Mamajonova N. O'zbek xalq topishmoqlarida metaforik tag'manoning ifodalanishi	280
Muqumova S. "Tuya" zoonimiga aloqador birliklar va ularning tahlili	283
Muminova N. Temuriylar davri antroponimiyasining sotsiolingvistik xususiyatlari	286
Nizomova O. "Mahobxorat" va "Alpomish" dostonlarining yaratilishi va ahamiyati	289
Ochilov A. Ibn Molik "Alfiyya" asarida keltirgan yordamchi fe'llarning mustaqil ma'noda kelish holatlari	292
Panjiyeva R. O'zbek-ingliz badiiy matnlari asosida madaniyatga xos tarixiy realiyalarni tarjima qilishdagi muammolar.....	295
Pardayeva I. Shoh Navfal obrazining shakllanishida tarixiy shaxslar va sharq adabiy an'analarining ta'siri.....	298
Rasulova I. O'zbek va rus tillarida milliy o'ziga xoslikning lingvokulturologik kontrastiv tahlili	302
Rasulova H. Vitagen ta'lim asosida talabalarda ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish: metodik yondashuvlar	305
Sattorova Sh. O'zbek va turk tillarida o'simlik nomlarining etimologik xususiyatlari	309
Umarova K. Dunyo adabiyotshunosligida yorug'lik va zulmat motivining badiiy ifodasi	313
Usarov I. Turli tizimdagi tillarda qo'shma gaplarning stilistik xususiyatlarini o'rganishning dolzarb masalalari	316
Xabibullayeva M. Badiiy matnda rangtasvir vositalarining stilistik funksiyalari: kognitiv va madaniy yondashuv asosida tahlil	319
Xoliyorova Ch. Emotsiya va uning nutqiy jarayondagi o'ziga xos xususiyatlari.....	322
Xoliqova I. "Qo'rqma" romanida voqelik va qahramon ichki ruhiyati	325
Xolmatov O. Erix Mariya Remark va O'tkir Hoshimov romanlarida badiiy psixologizm	329
Xakimov X. Terminlarni tasniflashning asosiy mezon va tamoyillari	332
Sharipova M. Heteronymic relationships in uzbek proverbs	335
Shermamatova Z. Tabu hodisasining lingvistik tabiati va uning ijtimoiy funksiyalari	339
Shofiyev O. Erkin A'zamning "Shoirming to'yi" qissasida ijodkorlar obrazining badiiy talqini	342
Yuldasheva G. Ingliz va o'zbek xalq ertaklaridagi baxtlik va baxtsizlikning korpus-pragmatik tahlili uchun model	345

UDK:371.3

Nilufar BURIYEVA,
Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti o‘qituvchisi
E-mail: buriyevan9@gmail.com

Oriental universiteti dotsenti, PhD F.Muratxodjayeva taqrizi asosida

THE EFFECTIVENESS OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Annotation

This article examines the effectiveness of using artificial intelligence (AI) tools in teaching foreign languages, particularly English, based on a case study of first-year students at Alisher Navoiy University of Uzbek Language and Literature. The experiment involved 15 students over the course of one month, during which tools such as ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall, and Kahoot were used. Findings show that AI tools significantly improved students' vocabulary, pronunciation, writing, and speaking skills, while also enhancing motivation, independent learning interest, and creativity.

Key words: Artificial intelligence, English language, ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall, Kahoot, adaptive learning, pronunciation skills, digital literacy, interactive methods, independent learning, critical thinking, innovative pedagogy.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА МОЖНО РАССМОТРЕТЬ С НЕСКОЛЬКИХ СТОРОН

Аннотация

В данной статье исследуется эффективность использования инструментов искусственного интеллекта (ИИ) в обучении иностранным языкам, в частности английскому, на примере студентов 1-го курса Узбекского университета языка и литературы имени Алишера Навои. В эксперименте участвовали 15 студентов, который длился 1 месяц. В ходе эксперимента применялись такие инструменты, как ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall и Kahoot. Результаты показали, что использование ИИ значительно улучшило словарный запас студентов, их произношение, письменные и устные навыки, а также повысило мотивацию, интерес к самостоятельному обучению и творческие способности.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall, Kahoot, адаптивное обучение, навыки произношения, цифровая грамотность, самостоятельное обучение, критическое мышление, инновационная педагогика.

SUN'IIY INTELLEKT VOSITALARIDAN CHET TILI O'QITISHDA FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Annotatsiya

Ushbu maqolada Alisher Navoiy nomidagi O‘zbek tili va adabiyoti universitetining 1-kurs talabarlari misolida chet tili, xususan ingliz tili o‘qitishda sun‘iy intellekt (SI) vositalaridan foydalanish samaradorligi tahlil qilindi. Tajriba 15 nafar talaba ishtirokida 1 oy davomida olib borildi. Unda ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall va Kahoot kabi vositalardan foydalanildi. Har bir bo‘lim oxirida testlar o‘tkazilib, natijalar tahlil qilindi. AI vositalaridan foydalanish ularning mustaqil ta‘limga qiziqishini oshirdi, motivatsiyani kuchaytirdi va ijodiy yondashuvni rivojlantirdi.

Kalit so‘zlar: Sun‘iy intellekt, ChatGPT, Google Translate, ELSA Speak, Wordwall, Kahoot, adaptiv ta‘lim, talaffuz ko‘nikmalari, raqamli savodxonlik, interaktiv metodlar, mustaqil ta‘lim, tanqidiy fikrlash, innovatsion pedagogika.

Kirish. XXI asrda ta‘lim jarayonida texnologiyalarni qo‘llash yangi bosqichga ko‘tarildi. Raqamli ta‘lim vositalari, onlayn platformalar, mobil ilovalar va sun‘iy intellekt (SI) texnologiyalari nafaqat o‘qituvchi faoliyatini qo‘llab-quvvatlamogda, balki talabalarning mustaqil o‘qish imkoniyatlarini kengaytirmogda. Shu sababli ingliz tili o‘qitish metodikasida yangicha yondashuvlar, interaktiv metodlar va SI vositalaridan foydalanish dolzarb masalalardan biridir.

Shu bilan birga, SI vositalarini ta‘lim jarayoniga integratsiya qilishda ayrim xavflar mavjud:

talabalarning raqamli savodxonlik darajasi turlicha bo‘lishi,

noto‘g‘ri tarjimalar yoki “hallusinatsiya” muammosi, axborot maxfiyligi va akademik halollik masalalari.

Jadval 1. Sun‘iy intellekt vositalarining ta‘limdagi asosiy funksiyalari

Vosita	Asosiy vazifasi	Til ko‘nikmalariga ta‘siri
ChatGPT	Savol-javob, insho va matn yaratish	Yozma nutq, lug‘at
ELSA Speak	Talaffuzni avtomatik tekshirish	Fonetika, og‘zaki nutq
Wordwall	O‘yinlar orqali mashqlar	Lug‘at va grammatika
Kahoot	Test va viktorinalar	Motivatsiya, umumiy bilish

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga joriy etilishi so'nggi yigirma yil ichida ilmiy hamjamiyatning eng faol tadqiq etilgan yo'nalishlaridan biriga aylandi. Chet tili o'qitish metodikasida SI vositalarining samaradorligi haqida xalqaro va mahalliy adabiyotlarda ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Xorijiy adabiyotlarda SI vositalarining ta'limdagi qo'llanilishi keng yoritilgan. Zawacki-Richter va boshqalar (2019) o'z tadqiqotida sun'iy intellekt ta'limda shaxsiylashtirish va adaptiv o'qitish imkoniyatlarini

kengaytirishini ta'kidlagan. Holmes (2022) AI asosida yozma ishlarni avtomatik baholash imkoniyatlarini o'rganib, ularning afzalliklari bilan birga axloqiy va texnik muammolarini ham qayd etadi. Richards va Schmidt (2013) kontekstual yondashuvning ahamiyatini ta'kidlab, SI vositalarining tilni o'rganishda individual ehtiyojlarga moslashtirishdagi rolini ko'rsatadi.

Quyidagi jadval xorijiy adabiyotlarda AI vositalariga berilgan baholarni umumlashtiradi:

2 jadval. Xalqaro adabiyotlarda SI vositalarining bahosi

Muallif va yil	Tadqiqot yo'nalishi	Asosiy xulosalar
Zawacki-Richter et al., 2019	AI va adaptiv ta'lim	Shaxsiylashtirilgan ta'lim samarali
Li, Chen & Huang, 2021	Talaffuz va nutqni tanish Yozma nutqni avtomatik baholash	Talaffuz aniqligi oshadi Afzalliklar bor, ammo axloqiy xavflar mavjud
Holmes, 2022 Richards & Schmidt, 2013	Kontekstual yondashuv	Individual yondashuv imkoniyatlari kengayadi

O'zbekiston va MDH olimlarining izlanishlarida ham SI vositalarining ta'limdagi o'zni keng yoritilmoqda. Buriyeva (2021) ingliz tili o'qitishda raqamli texnologiyalarning, jumladan, avtomatik tarjima va lug'at dasturlarining samaradorligini tahlil qilgan. Obidov (2022) talabalarining kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda interaktiv dasturlar va SI vositalarining o'zni haqida ilmiy asoslangan natijalar keltiradi.

Quyidagi diagramma mahalliy tadqiqotlarda qayd etilgan ilg'or afzalliklarni ko'rsatadi:

■ Diagramma 1. Mahalliy tadqiqotlarda SI vositalarining afzalliklari

Mustaqil ta'limni kuchaytirish – 35%

Kreativ fikrlashni rivojlantirish – 30%

Motivatsiyani oshirish – 20%

Lug'at va grammatikani mustahkamlash – 15%

Adabiyotlarni umumiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki:

Xalqaro manbalar ko'proq fonetika, yozma nutq va adaptiv o'qitishga

e'tibor qaragan;

Mahalliy manbalar esa mustaqil ta'lim, ijodiy fikrlash va motivatsiyani rivojlantirishda SI vositalarining ahamiyatini ta'kidlaydi.

Har ikki yo'nalish ham SI vositalarining samaradorligi o'qituvchi nazorati, metodik yondashuv va talabalarining raqamli savodxonligiga bevosita bog'liq ekanini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot kvazi-eksperimental usulda tashkil qilindi. Maqsad – ingliz tili o'qitishda sun'iy intellekt (SI) vositalaridan foydalanish samaradorligini aniqlash. Tajribada talabalarining o'zlashtirish ko'rsatkichlari, motivatsiyasi va til ko'nikmalaridagi o'zgarishlar baholandi.

Tadqiqot davomiyligi 1 oy bo'lib, umumiy 4 ta o'quv haftasini qamrab oldi. Har bir haftada 2 ta mashg'ulot AI vositalari bilan, 1 ta mashg'ulot esa an'anaviy metodlarda olib borildi. Har bir bo'lim oxirida qisqa test va amaliy topshiriqlar bajarildi.

Ishtirokchilar

Tajriba guruhi: Alisher Navoiy nomidagi O'zbek tili va adabiyoti universiteti, 1-kurs, ingliz tili yo'nalishi, 15 nafar talaba.

Yoshi: 18–19 yosh oralig'i.

Darajasi: B1–B2 (CEFR bo'yicha).

Tanlash mezon: Talabalar umumiy ingliz tili kursida o'qiyotgan bo'lib, SI vositalaridan muntazam foydalanmagan.

Qo'llanilgan vositalar

ChatGPT – yozma topshiriqlarni tekshirish, insholarni tuzatish, savol-javob mashqlarini tashkil qilish.

Google Translate – tezkor tarjima, sinonim va antonimlar topish, matnlarni taqqoslash.

ELSA Speak – talaffuzni avtomatik tekshirish va fonetik mashqlar.

Wordwall – lug'at va grammatikani mustahkamlash uchun interaktiv o'yinlar.

Kahoot – dars yakunida test va viktorinalar orqali bilimlarni baholash.

Baholash vositalari

Pre-test va post-test: tajriba boshlanishidan oldin va oxirida lug'at boyligi, grammatik ko'nikmalar va talaffuzni o'lchash.

Har bo'lim oxirida testlar: qisqa grammatik mashqlar, tarjima, talaffuz topshiriqlari.

So'rovnoma: talabalar motivatsiyasi va AI vositalaridan foydalanishdagi qulayliklar.

O'qituvchi kuzatuv: mashg'ulotlarda talabalar faoliyatining sifat va tezligi.

Intervyu: tajriba yakunida talabalar fikr va mulohazalarini yig'ish.

■ Diagramma 2. Tadqiqot metodologiyasining tarkibiy qismlari

Ishtirokchilar – 15 talaba (20%)

AI vositalari – 5 ta tur (25%)

Baholash metodlari – 5 ta tur (20%)

O'quv jarayonidagi bosqichlar – 4 hafta (20%)

Kuzatuv va intervyu – 15% Metodologik asoslar

Tadqiqot aralash usullar (mixed methods) asosida olib borildi:

Kvantitativ ma'lumotlar – test natijalari, baholash jadvallari.

Kvalitativ ma'lumotlar – talabalar intervyusi, kuzatuv, so'rovnomalar.

Tahlil va xulosalar. Pre-test va Post-test natijalari

Tadqiqot boshida (pre-test) va yakunida (post-test) talabalar bilimlari lug'at boyligi, grammatikani qo'llash, talaffuz va yozma ko'nikmalar bo'yicha baholandi.

Jadval 3. Pre-test va Post-test natijalari (o'rtacha ballar, 100 dan)

Ko'nikmalar	Pre-test (boshlanish)	Post-test (yakun)	O'sish (%)
Lug'at boyligi	58	74	+27%
Grammatik qo'llash	61	79	+29%
Talaffuz	54	70	+30%
Yozma nutq	56	73	+30%
Og'zaki nutq	60	78	+30%

Diagramma 3. Motivatsiyaning oshishi

Mustaqil ta'limga qiziqish – +45%

Faollik – +38%

Gamifikatsiyaga qiziqish – +45%

Ishonch – +45%

AI vositalarining ta'siri bo'yicha tahlil

ChatGPT – yozma ishlarda mazmuniy xatolar 30% ga kamaydi, talabalarning insho yozishdagi ijodkorligi oshdi.

Afzalliklar	Muammolar
Mustaqil ta'lim imkoniyatlari	Internetga qaramlik
Motivatsiyaning ortishi	Ayrim noto'g'ri tarjimalar
Talaffuzni yaxshilash	Axloqiy muammolar (plagiat, tayyor javob)
Gamifikatsiya orqali faollik	Raqamli savodxonlikdagi tafovutlar

Xulosa va takliflar. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt (SI) vositalaridan chet tili, xususan ingliz tili o'qitishda foydalanish samaradorligi yuqori. 1 oy davomida 15 nafar 1-kurs talabalari ishtirokida olib borilgan tajriba lug'at boyligi, talaffuz, yozma va og'zaki nutq ko'nikmalarida sezilarli o'sishni ko'rsatdi.

Asosiy xulosalar: Lug'at va grammatik ko'nikmalar – ChatGPT va Google Translate orqali talabalar tezkor tarjima va matn tahlilida faolroq bo'lishdi, natijada lug'at boyligi va grammatikani qo'llash darajasi 25–30% ga oshdi.

Talaffuz – ELSA Speak yordamida talaffuzdagi xatoliklar sezilarli kamaydi, fonetik ko'nikmalar mustahkamlandi.

Yozma va og'zaki nutq – ChatGPT asosida yozilgan insholar tahriri, shuningdek, rolli o'yinlar va mashqlar talabalarning ijodiy yozuv va muloqot malakasini oshirdi.

Motivatsiya va mustaqil ta'lim – Wordwall va Kahoot asosidagi gamifikatsiya talabalarda raqobat va qiziqishni kuchaytirdi. So'rovnomalar

natijasiga ko'ra, mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqish 40% dan 85% ga ko'tarildi.

Muammolar – ayrim hollarda noto'g'ri tarjima, internet sifati pastligi, akademik halollik va raqamli savodxonlikdagi tafovutlar aniqlangan.

Google Translate – tarjima tezligi va sinonim topish ko'nikmalari

kuchaydi, biroq ayrim xatoliklar kuzatildi (10% grammatik noaniqlik).

ELSA Speak – talaffuzdagi eng katta ijobiy o'zgarish kuzatildi (30% yaxshilanish).

Wordwall va Kahoot – darslarda raqobat muhitini kuchaytirib, talabalar ishtirokini 90% gacha oshirdi.

Jadval 4. Afzallik va muammolar

Takliflar:

Metodik integratsiya: SI vositalaridan foydalanish an'anaviy metodlarni to'ldirishi kerak, ularni to'liq almashitmasligi lozim. O'qituvchi yo'naltiruvchi doimo muhim.

Raqamli savodxonlik: Talabalarga SI vositalaridan to'g'ri va samarali foydalanishni o'rgatish uchun qo'shimcha seminar va treninglar o'tkazilishi kerak.

Mahalliyashtirilgan kontent: O'zbekiston ta'lim tizimiga mos AI asosidagi o'quv platformalarini yaratish maqsadga muvofiq.

Malaka oshirish: O'qituvchilar uchun muntazam ravishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslari tashkil etilishi zarur.

Gamifikatsiyani kengaytirish: Wordwall va Kahoot kabi vositalarni dars jarayoniga muntazam qo'shib borish talabalar motivatsiyasini yuqori darajada ushlab turadi.

Sun'iy intellekt vositalari ta'lim jarayonini faollashtiruvchi, qiziqarli va samarali qiluvchi muhim omilga aylandi. Ular yordamida talabalarda nafaqat lingvistik ko'nikmalar, balki ijodiy, tanqidiy fikrlash va mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqish ham kuchaydi. Ammo bu jarayon faqatgina texnologiya emas, balki o'qituvchi tajribasi, metodik yondashuv va talabalarning faol ishtiroki bilan uyg'unlashganda haqiqiy natija beradi.

ADABIYOTLAR

- Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, (2019). 16(1), 39–55.
- Li, X., Chen, Y., & Huang, Z. (2021). The impact of speech recognition technologies on English language learning: A case study of ELSA Speak. *Computer Assisted Language Learning*, (2021). 34(5), 483–500.
- Holmes, W. *Artificial Intelligence in Education: Opportunities and Challenges*. Routledge. (2022).
- Murphy, R. *English Grammar in Use*. Cambridge University Press. (2019).
- Swan, M. *Practical English Usage*. Oxford University Press. (2020).
- Buriyeva, N. Ingliz tili o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi. *Filologiya masalalari jurnali*, №2, (2021). 45–52.
- Obidov, O. Talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining o'rni. *Global Science Review*,

- (2022). №3, 55–64.
9. Saidov, U. Oliy ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llashning nazariy asoslari. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
 10. Nomzodlik dissertatsiyasi (PhD): Ingliz tilida zamon kategoriyasi va uni o‘zbek tiliga tarjima qilish xususiyatlari. Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2015.
 11. Doktorlik dissertatsiyasi (DSc): Raqamli ta’lim texnologiyalarining lingvodidaktik asoslari. Samarqand davlat universiteti, 2020.
 12. Raxmonova, D. Gamifikatsiya elementlari yordamida chet tili o‘qitishda talabalar motivatsiyasini oshirish. Ta’lim va innovatsiya, (2021). №1, 88–95.
 13. Mirzayeva, N. (2024). INNOVATIVE APPROACHES IN THE METHODOLOGY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES. Konferensiya 2024, 1(01).
 14. Nigmatovna, Y. N. (2024). Bilimlarni individuallashtirish orqali o‘quvchilarda lingvistik kompetentsiyalarni shakllantirishni tashkilashtirish. american journal of education and learning, 2(5), 976-982.